

Kinderen leren taal van hun omgeving en in interactie hiermee. Hoe meer taal zij horen, hoe beter. Het trainen van pedagogisch medewerkers in het uitlokken van de interactie heeft een beduidend positief effect op de taalvaardigheid van de kinderen. De aanpak kan ernstige taalachterstanden voorkomen, ook omdat kinderen die extra ondersteuning nodig hebben eerder in beeld komen.

Annelies Halm en Gaby van de Venne

Interactie sleutel

tot taalontwikkeling

De wijze van communiceren met jonge kinderen op de peuterspeelzaal of het kinderdagverblijf kan de taalontwikkeling positief beïnvloeden. Hoe beter de kwaliteit van de interactie tussen een pedagogisch medewerker (pm'er) en een kind, des te meer deze de taalontwikkeling van het kind beïnvloedt³. Bij een goede interactiekwaliteit stimuleert de pm'er het kind zodanig, dat deze wordt uitgelokt om te spreken. Kinderen behalen door zo'n stimulerende omgeving hogere scores op testen voor de taalontwikkeling⁴.

Bij problemen in de taalontwikkeling kan een kind bij een logopedist

terecht voor behandeling. Echter, de logopedist kan ook veel betekenen in een eerder stadium, in de preventie van taalachterstanden. De logopedist kan in samenwerking met een pm'er expertise op het gebied van taalstimulering on-the-job overdragen. Op die manier kunnen ernstige taalachterstanden voorkomen worden en vindt vroegsignalering plaats van kinderen die extra ondersteuning nodig hebben.

Met Taal Vooraan

Ondanks de aanwezigheid van kennis bij pm'ers over taalontwikkeling blijkt het in de praktijk niet altijd eenvoudig

om, aangepast aan het kind, interactie te stimuleren en strategieën voor taalstimulering toe te passen in het dagelijks handelen. Om deze reden hebben Zorggroep Logopedie Rotterdam (Zoloro) en Kenniscentrum Zorginnovatie van de Hogeschool Rotterdam de training Met Taal Vooraan ontwikkeld. Deze richt zich op het coachen van pm'ers in het toepassen van de strategieën. Het doel is dat kinderen optimaal gestimuleerd worden in hun taalontwikkeling door de interactie met de pm'ers.

In het kader van de training is, op basis van een literatuurstudie naar

Foto: Annelies Halm

bewezen effectieve strategieën, een onderverdeling gemaakt in interactie-uitlokkende en taaluitbreidende strategieën. Bovendien zijn er vanuit de literatuur gedragingen verzameld die de interactie belemmeren. Centraal staat het voeren van taalstimulerende gesprekje aangepast aan de kinderen. Dit heeft een positief effect. Wanneer pm'ers de interactie uitlokken, dan spreken kinderen spontaan meer met hen en de andere kinderen¹. Op die manier hebben kinderen meer leermomenten en kunnen zij hun taalvaardigheden beter ontwikkelen. Zij krijgen namelijk meer feedback op hun taal en meer oefening met andere kinderen of volwassenen⁵.

De training bestaat uit zeven contactmomenten tussen een logopedist en pm'ers, verspreid over tien weken. Gestart wordt met het leggen van een theoretische basis tijdens een gezamenlijke bijeenkomst, gevolgd door coachingsmomenten op de groep en gesprekken aan de hand van video-opnames.

Effect training

De training is uitgevoerd op drie peuterspeelzaallocaties in Rotterdam waaraan negen pm'ers deelnamen. Om het communicatief gedrag van de pm'ers te beoordelen, zijn voor en na de training video-opnames gemaakt

Taal uitbreiden

- *Benoemen:* Geef informatie over wat het kind ziet, doet, voelt of probeert te zeggen. Vertel wat er gebeurt en ondersteun wat jij doet met taal.
- *Variëren:* Gebruik specifieke woorden en verschillende werkwoorden en vervoegingen. Vereenvoudig je taalgebruik niet altijd.
- *Verbeteren:* Verbeter de taal van het kind in je reactie. Leg nadruk op de verbetering die je geeft, maar laat het de communicatie niet belemmeren.
- *Verlengen:* Verleng de uiting van het kind in je reactie. Voeg een woord toe en leg er de nadruk op.

Interactie uitlokken

- *Richten:* Richt je op het kind met je lichaam en je taal. Maak oogcontact en ga op ooghoogte zitten. Praat over hetgeen waar het kind aandacht voor heeft.
- *Vertragen:* Vertraag je spreektempo en las pauzes in.
- *Beurtgedrag:* Moedig het kind aan om de beurt (weer) te nemen door verwachtingsvol te kijken, een knikje te geven, een stilte te laten vallen of door non-verbaal aan te geven dat het zijn of haar beurt is.
- *Vragen:* Stel (enkele) oprechte en open vragen in afwisseling met het maken van opmerkingen.

tijdens een activiteit op de groep. Uit de statistische analyses van deze videobeoordelingen blijkt dat er een significante vooruitgang zichtbaar is op drie van de taaluitbreidende strategieën en twee van de interactie-uitlokkende strategieën. Na de afronding van de training zijn de pm'ers geïnterviewd. In het algemeen waren de deelnemers zeer positief over de training en vonden zij het een passende en leerzame aanvulling op hun kennis en vaardigheden. De pm'ers gaven aan dat zij met name van de interactie-uitlokkende strategieën hebben geleerd. Verder zijn de pm'ers zich meer bewuster geworden van wat ze goed doen en hoe ze een verbeteringslag kunnen maken. Het terugkijken van de video-opnames en de feedback daarbij van de logopedist vormde een eyeopener. De opgedane kennis en inzichten worden als zeer praktisch ervaren. Wat ze leerden kan direct

Belemmerende gedragingen

- *Niet richten:* Het niet richten van je aandacht of je taal op het kind en zijn of haar interesses.
- *Niet wachten:* Het niet wachten of vertragen en zo de ander niet de kans geven een beurt te nemen.
- *Verkeerde vragen stellen:* Het stellen van vragen die het gesprek stoppen zoals testvragen, gesloten vragen, retorische vragen en vragen die druk uitvoeren.

worden toegepast op de groep. Over de coachende werkwijze zijn alle pm'ers positief. Het benoemen van persoonlijke kwaliteiten door de logopedist wordt als waardevol en prettig ervaren. Daarnaast vonden ze het fijn dat de logopedist hen in contact met de kinderen voordeed hoe de strategieën toegepast konden worden. Doordat het coachen plaatsvond tijdens de dagelijkse werkzaamheden op de groep zagen zij wat het effect op de kinderen was bij het toepassen van de strategieën.

Bereik vergroten

De eerste resultaten van Met Taal Vooraan geven aan dat de training een geschikt middel lijkt om als logopedist samen met de pm'er te werken aan het verbeteren van taalstimulering. Er is in de video's vooruitgang gezien op zowel de interactie-uitlokkende als de taaluitbreidende strategieën. Ook hebben de pm'ers ervaren welke ondersteuning een logopedist om de hoek kan bieden en kunnen ze daar in het vervolg met vragen terecht.

Het doel is om op deze wijze meer pm'ers te coachen en zo veel meer kinderen een dergelijke taalverrijkende omgeving te bieden. Een logische vervolgstap is het vergroten van het bereik van de training door meer logopedisten in staat te stellen deze training aan te bieden aan voorscholen bij

hen in de buurt. Daarnaast is het belangrijk om de training nog beter te onderbouwen. Hiervoor wordt grootschaliger vervolgonderzoek gepland, waarbij ook gekeken wordt naar de effecten van de training op de taalvaardigheden van de kinderen.

Over het project

Het project Met Taal Vooraan is uitgevoerd door Kenniscentrum Zorginnovatie (lectoraat Zorg voor Communicatie) en de opleiding logo-

pedie van Hogeschool Rotterdam, in samenwerking met Zorggroep Logopedie Rotterdam (Zoloro). Meer informatie is te vinden op de projectwebsite: hr.nl/mettaalvooraan. Het project is deels gesubsidieerd door de gemeente Rotterdam (CityLabo10). ●

Bij dit artikel horen vijf referenties; deze zijn op te vragen via vroeg@dgcommunicatie.nl.

auteursinformatie

Annelies Halm (a.halm@hr.nl) is logopedist en Master of Science Innovatie in Zorg en Welzijn; ze is werkzaam als behandelaar bij Viertaal en als docent en onderzoeker bij Hogeschool Rotterdam. Gaby van de Venne is logopedist en eigenaar van Logopediepraktijk Van de Venne.

